

โครงการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานประทับแรม ณ. ตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ จังหวัดนราธิวาส เมื่อปี พ.ศ. 2524 พระองค์ได้เสด็จเยี่ยมราษฎรทั่วไป ในเขตพื้นที่จังหวัดนราธิวาส ทรงทอดพระเนตรเห็นความเป็นอยู่ของประชาชน จึงทรงมีพระราชดำริให้ เจ้าหน้าที่ผู้ติดตามพิจารณาปรับปรุงการพัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะพื้นที่พรุ และปี พ.ศ. 2525 ได้ตั้งโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองขึ้น การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมก็เป็นอีกโครงการหนึ่งที่เข้าร่วมการพัฒนาโครงการดังกล่าว โดยประมาณ ปี 2527 ทางสถานีทดลองหม่อนไหมชัยภูมิได้เข้าร่วมพัฒนาการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในช่วงระยะแรก ปี พ.ศ.2535 กรมวิชาการเกษตร ได้ตั้งสถานีทดลองหม่อนไหมชุมพร เพื่อหาอาชีพ รายได้ ให้เกษตรกรเขตจังหวัดชุมพรที่ถูกพายุเกย์ทำลายพืชผล ดังนั้น ปี 2541 ทางสถาบันวิจัยหม่อนไหมเห็นว่าสถานีทดลองหม่อนไหมชุมพรอยู่ใกล้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองมากกว่าสถานีทดลองหม่อนไหมชัยภูมิ จึงได้ให้สถานีทดลองหม่อนไหมชุมพร ประสานงานการพัฒนาการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมตามโครงการพระราชดำริต่อไป

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากสภาวะการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของเกษตรกรในโครงการฯ ยังให้ผลผลิตไม่ได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ จึงทำให้ทางสถานีทดลองหม่อนไหมชุมพร จำเป็นต้องศึกษาสภาพทั่วไปของการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม จึงได้ทราบถึงปัญหาที่ทำให้เกษตรกรในโครงการฯ ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมไม่ประสบผลสำเร็จ เกิดจากพันธุ์หม่อนและพันธุ์ไหมยังไม่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ในจังหวัดนราธิวาส จึงทำให้ต้องทำการทดลองวิจัย เพื่อให้ได้พันธุ์หม่อน พันธุ์ไหม ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และให้ผลผลิตตามเป้าหมาย

วัตถุประสงค์การศึกษาทดลองวิจัย

1. เพื่อศึกษาพันธุ์หม่อนที่เหมาะสมกับพื้นที่จังหวัดนราธิวาส
2. เพื่อศึกษาพันธุ์ใหม่ที่เหมาะสมกับพื้นที่จังหวัดนราธิวาส
3. เพื่อผลิตไขไหมให้เกษตรกรในโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง
4. เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมแผนใหม่ และแปรรูปผลิตภัณฑ์

หม่อนไหม

วิธีดำเนินงาน

1. นำพันธุ์หม่อนเข้าปลูกในพื้นที่โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง และในพื้นที่ของเกษตรกรในโครงการฯ จำนวน 5 พันธุ์

1. บุรีรัมย์ 51
2. บุรีรัมย์ 60
3. นครราชสีมา 60
4. หม่อนคุณไพ
5. S1

จากการศึกษาการให้ผลผลิตใบหม่อนทั้ง 5 พันธุ์ หม่อนที่เหมาะสมกับพื้นที่ในเขตจังหวัดนราธิวาสเรียงตามลำดับดังนี้

1. บุรีรัมย์ 60
2. บุรีรัมย์ 51
3. นครราชสีมา 60
4. S1
5. หม่อนคุณไพ

และจากการศึกษาต่อไป พบว่าหม่อนพันธุ์นครราชสีมา 60 จะมีผลผลิตต่ำในช่วงฤดูฝน ถ้ามีฝนตกมากจะทำให้ใบส่วนล่างเหลือง และร่วง สำหรับหม่อนพันธุ์คุณไพให้ผลผลิตต่ำและเหี่ยวเร็ว จากผลการทดลองวิจัย เห็นว่าหม่อนที่เหมาะสมกับพื้นที่จังหวัดนราธิวาสมีดังนี้

1. บุรีรัมย์ 60

2. บุรีรัมย์ 51

3. S1

2. ตั้งแต่ปี 2527 ถึงช่วงต้นปี 2541 ทางสถานีทดลองหม่อนไหมชัยภูมิ ได้นำไหมพันธุ์

นางแข่งมาเลี้ยง ซึ่งเป็นพันธุ์ใหม่ที่ให้ผลผลิตต่ำ กลางปี 2541 หลังจากสถานีทดลองหม่อนไหมชุมพร ได้รับงานต่อจากสถานีทดลองหม่อนไหมชัยภูมิ จึงได้ดำเนินการทดสอบนำพันธุ์ใหม่เข้าไปทดสอบเลี้ยงในศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง และในพื้นที่ของเกษตรกรในอำเภอศรีสาคร อำเภอหรือเสาะ และอำเภอบาเจาะ จำนวน 6 พันธุ์ ดังนี้

1. พันธุ์นางแข่ง

2. พันธุ์หนองคาย 4

3. พันธุ์ ศรีสะเกษ 3

4. พันธุ์ นางน้อยศรีสะเกษ 1

5. พันธุ์ไทยลูกผสม หนองคาย 4 x นางน้อยศรีสะเกษ 1

6. พันธุ์ไทยลูกผสม ศรีสะเกษ 3 x หนองคาย 4

ผลจากการศึกษาเปอร์เซ็นต์การเลี้ยงรอดและผลผลิตได้จากการเลี้ยงไหม 6 พันธุ์

ปรากฏว่าพันธุ์ใหม่ที่เหมาะสมกับพื้นที่ในเขตจังหวัดนราธิวาส เรียงตามลำดับดังนี้

1. พันธุ์ หนองคาย 4

2. พันธุ์ นางน้อยศรีสะเกษ 1

3. พันธุ์ ศรีสะเกษ 3

4. พันธุ์นางแข่ง

5. พันธุ์ลูกผสม หนองคาย 4 x นางน้อยศรีสะเกษ 1

6. พันธุ์ลูกผสม ศรีสะเกษ 3 x หนองคาย 4

และในปี 2545 จะทดสอบนำไหมพันธุ์เขียวสกลมาทำการทดสอบเลี้ยง ในเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดชุมพร สามารถเลี้ยงได้ดี แข็งแรง และให้ผลผลิตสูง จากข้อมูลที่ได้มาจะสังเกตได้ว่าไหมพันธุ์เขียวสามารถเลี้ยงได้ดี

จากการศึกษาสภาวะทั่วไปและปัญหาอุปสรรคที่พบของเกษตรกรในโครงการฯ ดังนี้

1. เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกหม่อนน้อย ไม่มีใบหม่อนนำมาเลี้ยงไหม
2. การสื่อสารภาษากับเกษตรกรบางพื้นที่ยังไม่เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพราะเป็นภาษายาวี
3. เกษตรกรยังนิยมเพาะเลี้ยงไหมพันธุ์ดั้งเดิม ไม่มีการหยุดพัก อุปกรณ์การเลี้ยงไหม ซึ่งจะทำให้ไหมเป็นโรคอย่างต่อเนื่อง
4. ไม่สนใจการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมอย่างแท้จริง
5. ขาดงบประมาณ

แนวทางแก้ไข

1. หาพื้นที่ปลูกหม่อนเพิ่มเติม และแนะนำวิธีการตัดแต่งหม่อนเพื่อเพิ่มผลผลิต พร้อมทั้งให้มีการบำรุง ดูแลรักษาสวนหม่อนให้ถูกวิธี
 2. จำเป็นต้องหาล่ามที่รู้ภาษาท้องถิ่นหรือจ้างพนักงานคนในพื้นที่ช่วย
 3. ควรออกติดตามแนะนำอย่างใกล้ชิดในการเลี้ยงไหมแต่ละรุ่น
 4. ควรจัดการฝึกอบรมเกษตรกรบางพื้นที่ ให้มีความรู้มากขึ้น
 5. พื้นที่ปฏิบัติงานอยู่ไกลต้องใช้งบประมาณมาก จึงจำเป็นต้องได้รับงบประมาณเพิ่มเติม
3. งานถ่ายทอดเทคโนโลยีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากหม่อนไหม
- 3.1 ประชุมแนะนำถ่ายทอดเทคโนโลยีเกี่ยวกับการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและสรุปผลการเลี้ยงไหมแต่ละรุ่นให้เกษตรกร รวม 13 ครั้ง
 - 3.2 ฝึกอบรมการสาวไหมจากเครื่องสาวไหมเด่นชัย 1 ให้สมาชิกกลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหมบ้านคลองแระ จำนวน 11 ราย และได้แจกเครื่องสาวไหมเด่นชัย 1 ให้เกษตรกรรายละ 1 ชุด รวม 11 ชุด แจกเครื่องสาวไหมเด่นชัย 1 ให้เกษตรกรอำเภอศรีสาคร จำนวน 3 ชุด อำเภอเรือเสาะ จำนวน 2 ชุด
 - 3.3 ออกติดตามให้การดูแล และแนะนำให้เกษตรกรเลี้ยงไหม และบำรุงรักษาสวนหม่อน 21 ครั้ง

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

จากรายชื่อเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการช่วงปี 2527 ถึง 2542 มีเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 138 ราย และจากการสำรวจพร้อมแจกจ่ายพันธุ์หม่อนพันธุ์ไหมที่มีเกษตรกรรับไขไหมไปเลี้ยงหรือเพาะพันธุ์ไหมไปเลี้ยงเอง ในปี 2543 มีเกษตรกรเลี้ยงจริง จำนวน 47 ราย และมีเกษตรกรบ้านคลองระขอพระราชทานอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมอีก จำนวน 11 ราย ปี 2543 จึงมีเกษตรกรรวม 58 ราย ปี 2544 มีเกษตรกรเลี้ยงไหมจำนวน 62 ราย และขอเข้าร่วมโครงการเพิ่มอีก 19 ราย และจะเริ่มเลี้ยงไหมในปี 2545 นี้ จากการปฏิบัติงานในโครงการฯ สามารถแจกไขไหมและได้ผลผลิตเส้นไหมดังนี้

ตารางการแจกไขไหมสมาชิกโครงการฯ และผลผลิต

ปี พ.ศ.	แจกไขไหม (แม่)	น้ำหนักรังสด (ก.ก.)	น้ำหนักเส้นไหม (ก.ก.)
2541	3,650	949	79
2542	2,400	576	48
2543	2,592	673.92	56.16
2544	2,097	545.22	45.43

หมายเหตุ ปี 2543 เกษตรกรหยุดเลี้ยงไหมเหลือเกษตรกรเลี้ยงจริงจำนวน 47 ราย และเพิ่มสมาชิกบ้านคลองระ อำเภอบาเจาะ อีก 11 ราย ยังไม่สามารถเลี้ยงให้ผลผลิตดีเท่าที่ควร เนื่องจากเป็นปีแรกเลี้ยงได้ 1 รุ่น ปี 2544 มีสมาชิกบ้านไทยสุขและบาโงหยุดเลี้ยงอีก 9 ราย ปี 2545 มีสมาชิกเพิ่ม 19 ราย ยังไม่ได้ทำการเลี้ยงไหม

ตารางสมาชิกที่ทำการเลี้ยงไหมในโครงการฯ

ปี พ.ศ.	สมาชิกเลี้ยงไหม	สมาชิกเลี้ยงไหมจริง	สมาชิกหยุดเลี้ยงไหม	สมาชิกเพิ่ม	รวม
2542	138	-	-	-	138
2543	138	47	91	11	58
2544	149	49	100	4 (ไม่ได้เป็นสมาชิก)	53
2545	149	-	-	19 (ยังไม่ได้เลี้ยง)	-